

הלכות שביתת יום טוב פרק ח

פרק ח

עוד מלאכות חול המועד

השקאה

א.

נהרות המושכין מן האגמים - מותר להשקות מהן בית השלהין במועד, והוא שלא פסקו.

וכן, הבריכות שאמת המים עוברת ביניהן - מותר להשקות מהן.

וכן, בריכה שנטפה מבית השלהין ועדיין היא נוטפת - מותר להשקות ממנה בית השלהין אחרת, והוא שלא פסק המעין שמשקה בית השלהין העליונה:

ב.

לדלות

ערוגה שחציה נמוך וחציה גבוה - לא ידלה ממקום נמוך להשקות מקום גבוה, מפני שהוא טורח יתר.

ומותר לדלות מים להשקות הירקות כדי לאכלן במועד.

ואם בשביל לייפותן - אסור:

ג.

עוגיות גפנים

אין עושין עוגיות בעיקרי הגפנים כדי שיתמלאו מים.

ואם היו עשויות ונתקלקלו - הרי זה מתקנם במועד.

וכן, אמת המים שנתקלקלה - מתקנין אותה במועד.

כיצד? היתה עמוקה טפח - חופר בה עד שישה. היתה טפחיים - מעמיקה עד שבעה.

ומושכין את המים מאילן לאילן, ובלבד שלא ישקה כל השדה.

ואם היתה שדה לחה - מותר להשקות את כולה.

ומרבצין את השדה במועד, שכל הדברים האלו אין בהן טורח יתר:

ד.

מים רבים

זרעים שלא שתו מלפני המועד - לא ישקם במועד, מפני שהן צריכין מים רבים, ויבוא לידי טורח יתר.

ומותר להסב את הנהר ממקום למקום, ולפתוח נהר שנסתם.

בורות של יחיד

בורות שיחין ומעורות של יחיד. אם היה צריך להם - חוטטין אותן, ושפין את סדקיהן, אבל אין חופרין אותן לכתחילה.
וכונסין לתוכן מים אף על פי שאינו צריך להן.
ועושין נברכת במועד:

ה.

עכברים שהן מפסידין את האילנות - צדין אותן במועד.

בשדה האילן - צד כדרכו, כיצד? חופר ותולה המצודה.

ואם היתה שדה לבן סמוכה לשדה אילן - צדין אותן בשדה הלבן בשינוי כדי שלא ייכנסו לשדה האילן ויחריבוה.

וכיצד צד בשינוי? נועץ שפוד בארץ ומכה בקרדום, ואחר כך ינתקנו,
ונמצא מקומו גומא:

1.

כותל גינה שנפל - בונה מעשה הדיוט, או גודר אותו בקנים וגומא וכיוצא
בהן.

וכן, אם עשה מעקה לגג - בונה אותה מעשה הדיוט.

אבל כותל חצר שנפל - בונהו כדרכו.

ואם היה גוהה - סותרו מפני הסכנה, ובונהו כדרכו:

2.

בונה אדם איצטבא לישב או לישן עליה.

הציר, והצינור, והקורה, והמנעול, והמפתח, שנשברו - מתקנן במועד
כדרכו, בין בשל ברזל בין של עץ, שזה הפסד גדול הוא, שאם יניח הפתח
פתוח ודלתות שבורות, נמצא מאבד כל מה שיש בבית, וכבר ביארנו שכל
שיש בו הפסד אינו צריך שינוי:

מת

ח.

אין חופרין קבר להיותו מוכן למת שימות, ואין בונים אותו, אבל אם היה
עשוי - הרי זה מתקנו במועד.

כיצד? מוסיף במידתו או מקצר במידתו, כדי שיהיה נכון לעת שיקבור בו:

10.

אין מפנין את המת ואת העצמות מקבר לקבר, לא ממכובד לבזוי ולא מבזוי
למכובד.

ואסור לעשות כן לעולם בשאר הימים, אלא אם היה בתוך שלו, מפנהו בשאר הימים, אפילו מן המכובד לבזוי:

י.

אין מתלעין את האילנות, ולא מזהמין את הנטיעות, ולא מגזמין. אבל סכין את האילנות ואת הפירות שבהן בשמן. ועוקרין את הפשתה, מפני שהיא ראויה לחפוף בה במועד, וקוצרין את הכשות, מפני שהיא ראויה להטילה לשיכר במועד. וכן כל כיוצא בזה:

יא.

אין מכניסין את הצאן לדיר כדי שיזבלו את הקרקע, שהרי הוא מדייר שדהו במועד.

ואם באו מאליהן - מותר.

ואין מסייעין אותן, ואין מוסרין להן שומר לנער את צאנם.

היה שכיר שבת, שכיר חודש, שכיר שנה, שכיר שבוע - מסייעין אותן, ושוכרין שומר לנער הצאן ממקום למקום, כדי שיזבלו כל השדה.

הזבל שבחצר - מסלקין אותו לצדדין.

ואם נעשת חצר כרפת בקר - מוציאים אותו לאשפה:

דברים תלויים בכוונה

יב.

המשוה פני הקרקע,

אם נתכוון לתקן מקום שיעמיד בו כרי של תבואה או שידוש בו - מותר.

ואם נתכוון לעבודת הארץ - אסור.

וכן, המלקט עצים מתוך שדהו,
אם לצורך העצים - מותר,
ואם לתקן הקרקע - אסור.
וכן, הפותק מים לשדהו,
אם נתכוון שייכנסו הדגים - מותר,
ואם להשקות הארץ - אסור.
וכן, הקוצץ חריות מן הדקל,
אם נתכוון להאכיל לבהמה - מותר,
ואם נתכוון לעבודת האילן - אסור.
וממעשיו יוכר לאיזה דבר הוא מתכוון:

יג.

תנור וכיריים
שאפשר שייבשו ויאפה בהן במועד - עושין אותן,
ואם לאו - אין עושין אותן.
ובין כך ובין כך בונין על חרש של תנור ועל הכירה הטפילה שלהן.
ומסרגין את המיטות,
ונוקרין את הריחיים,
ופותחין להן עין,
ומעמידין אותן,
ובונין אמת המים של ריחיים:

זופתין את החבית כדי שלא ייפסד היין, וזופתין את הבקבוק, מפני שאין בו טורה, וסותמין פי החבית של שיכר כדי שלא תיפסד, ומחפין את הקציעות בקש שלא יאבדו.

ומרכיין את הבגדים בידים, מפני שהוא מעשה הדיוט, אבל אין עושין קשרי בית הידים, מפני שהוא מעשה אומן. וכן כל כיוצא בזה:

קוצצין ציפורני חמור של ריחיים. ובונים איבוס לבהמה.

וסוס שרוכב עליו - מותר ליטול ציפורניו ולסרקו כדי לייפותו. ואין מרביעין בהמה במועד, אבל מקיזין לה דם, ואין מונעין ממנה רפואה. וכל מאכלות ומשקין שאינן מאכל בריאין אלא לרפואה - מותר לאדם לאכלן ולשתותן במועד:

אין מפנין מחצר לחצר במועד, לא מכעורה לנאה ולא מנאה לכעורה, אבל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר. ומביאין כלים שהן לצורך המועד מבית האומן, כגון כרים וכסתות וכוסות וצלוחיות, אבל כלים שאינן צריכין, כגון מחרישה מן הלוטש, או צמר מבית הצבע, אין מביאין.

ואם אין לאומן מה יאכל - נותן לו שכרו ומניחן אצלו, ואם אינו מאמינו - מניחן בבית הסמוך לו, ואם חושש להן שמא ייגנבו - מפנן לחצר אחרת, אבל לא יביאם לביתו כלל:

מלאכה בערב יום טוב

מן המנחה ולמעלה - כל המועדים וערב פסח

יז.

אסור לעשות מלאכה בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה, כמו ערבי שבתות. וכל העושה מלאכה בהן - אינו רואה סימן ברכה, וגוערין בו, ומבטלין אותו על כרחו, אבל אין מכין אותו מכת מרדות, ואין צריך לומר שאין מנדין אותו.

חוץ מערב הפסח אחר חצות, שהעושה בו מלאכה אחר חצות מנדין אותו, ואין צריך לומר שמכין אותו מכת מרדות אם לא נידהו, לפי שיום ארבעה עשר בניסן אינו כשאר ערבי ימים טובים, מפני שיש בו חגיגה ושחיטת קרבן:

יח.

לפיכך יום ארבעה עשר אסור בעשיית מלאכה מדברי סופרים כמו חולו של מועד, והוא קל מחולו של מועד, ואינו אסור אלא מחצי היום ומעלה שהוא זמן השחיטה,

אבל מהנץ החמה עד חצי היום תלוי במנהג, מקום שנהגו לעשות - עושין, מקום שנהגו שלא לעשות - אין עושין:

ואפילו במקום שנהגו לעשות - לא יתחיל כתחילה לעשות מלאכה בארבעה עשר, אף על פי שהוא יכול לגמרה קודם חצות, אלא שלש אומנויות בלבד הן שמתחילין במקום שנהגו לעשות ועושין עד חצות, ואלו הן, החייטין והספרין והכובסין.

אבל שאר אומנויות, אם התחיל בה קודם ארבעה עשר הוא שגומר עד חצות, שאין העם צריכין לשאר אומנויות צורך הרבה:

כ.

ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין - לא יעשה ביישוב, מפני המחלוקת, אבל עושה הוא במדבר.

וההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין - לא יעשה, נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם. ואף על פי כן, לא יתראה בפניהם שהוא בטל מפני האיסור.

לעולם לא ישנה אדם מפני המחלוקת.

וכן, מי שדעתו לחזור למקומו, נוהג כאנשי מקומו בין להקל בין להחמיר, והוא שלא יתראה בפני אנשי מקום שהוא בו, מפני המחלוקת:

כא.

מוליכין ומביאין כלים מבית האומן בארבעה עשר אחר חצות, אף על פי שאינן לצורך המועד.

וגורפין זבל מתחת רגלי בהמה, ומוציאין אותו לאשפה. ומושיבין שובכין לתרנוגלין.

ותרנגולת שישבה שלשת ימים או יתר על הביצים ומתה - מושיבין אחרת תחתיה בארבעה עשר, כדי שלא ייפסדו הביצים.

ובמועד - אין מושיבין,

אבל אם ברחה במועד מעל הביצים - מחזירין אותה למקומה: